

Patentové právo a právo užitných vzorů

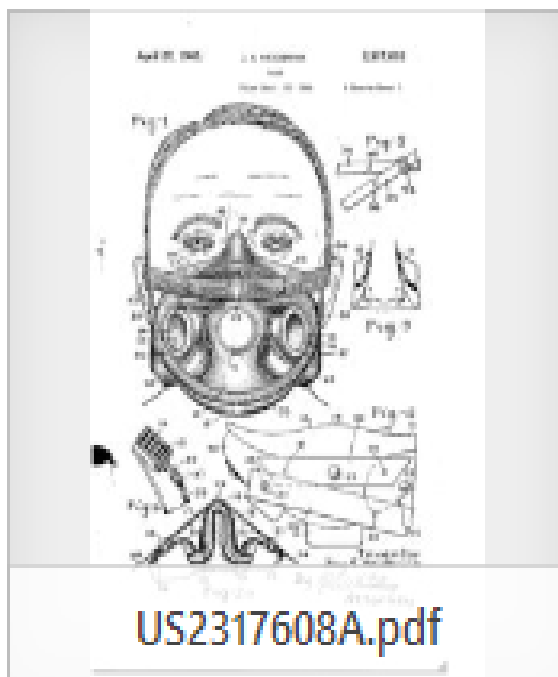
JUDr. Zuzana Vylegalová

Patentové právo

- Patent je zákonná ochrana vynálezů zaručující vlastníkovvi patentu výhradní právo k průmyslovému využití vynálezu.
- V České republice udělování patentů upravuje zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích. Podle něho se patenty udělují na **vynálezy, které jsou nové, jsou výsledkem vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné**. Vynález se považuje za nový, jestliže není součástí stavu techniky.

Předmět ochrany

- Předmětem patentového práva jsou výsledky technické tvůrčí činnosti na takové úrovni, že jsou schopny udělení patentové ochrany

Charakteristika patentového práva

Patent je forma právní ochrany vynálezu splňujícího zákonná kritéria na tuto ochranu. Patenty jsou udělovány na vynálezy, které jsou:

- nové
- jsou výsledkem vynálezecké činnosti
- jsou průmyslově využitelné.

Vynález je řešení z oblasti techniky,

Zákon uvádí, co se za vynálezy nepovažuje: zejména objevy, vědecké teorie a matematické metody, estetické výtvary, plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti, programy počítačů, či podávání informací

1. Novost

- Vynález se považuje za nový, **není-li součástí stavu techniky**, přičemž součástí stavu techniky je vše, k čemu byl přede dnem, od něhož přísluší přihlašovatel právo přednosti, **umožněn přístup veřejnosti**, a to písemně, ústně, veřejným využíváním nebo jinak.
- Negativní vymezení pojmu novosti napovídá, že je-li podána patentová přihláška a není zde důkaz o nesplnění podmínky novosti, považuje se předmět přihlášky za nový. Přihlašovatel nemusí novost předmětu patentové přihlášky prokazovat.
- Právo přednosti - právo přednosti na udělení patentu, jinak řečeno priorita, vzniká přihlašovatel podáním patentové přihlášky nebo na základě práva přednosti získaného podle mezinárodní smlouvy. Uplatňuje-li přihlašovatel toto právo podle mezinárodní smlouvy, musí v žádosti uvést datum podání přihlášky, z níž právo přednosti odvozuje, její číslo, stát, v němž byla přihláška podána, případně orgán, u něhož byla přihláška podána podle mezinárodní smlouvy

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

- **Stav techniky**-stav techniky tvoří vše, k čemu byl přede dnem, od něhož přísluší přihlašovatelů právo přednosti, umožněn přístup veřejnosti písemně, ústně, využíváním nebo jiným způsobem. Stav techniky tedy zahrnuje jakékoli informace a poznatky, které se staly dostupnými veřejnosti, tedy neomezenému okruhu osob, písemným nebo ústním podáním, využíváním, veřejným předvedením, vystavením, přednesením nebo jakýmkoli jiným způsobem před datem práva přednosti konkrétní patentové přihlášky, a to jak v České republice, tak v zahraničí.
- **Zpřístupnění veřejnosti** - skutečnosti zpřístupněné veřejnosti před nabytím práva přednosti k patentové přihlášce způsobují ztrátu novosti a vynálezecké činnosti. Není podstatný způsob zveřejnění, i když předchozí veřejné využívání je někdy zdrojem hmotněprávních i procesně-právních potíží při jeho uplatňování

2. Vynálezecká činnost

- Vynálezecká činnost je dnes obecnou podmínkou patentovatelnosti vynálezů. V zákonu se uvádí, že patenty mohou být uděleny na vynálezy za předpokladu, že jsou nové, obsahují tvůrčí činnost a jsou průmyslově využitelné. Podle zákona je vynález výsledkem vynálezecké činnosti, jestliže pro odborníka nevyplývá zřejmým způsobem ze stavu techniky. Pro hodnocení vynálezecké činnosti není rozhodný obsah patentových přihlášek, které ke dni, od něhož přísluší přihlašovatelů právo přednosti, nebyly zveřejněny. Z vymezení pojmu vynálezecké činnosti plyne, že posouzení tohoto kritéria patentovatelnosti má ve značné míře subjektivní povahu. Závisí do určité míry na úvahách a postupech odborníka, který toto kritérium zkoumá, i když praxe si pomáhá

3. Průmyslová využitelnost

- Vynález se pokládá za průmyslově využitelný, jestliže jeho předmět může být vyráběn nebo jinak využíván v průmyslu, zemědělství nebo v jiných oblastech hospodářství. Průmyslová využitelnost tedy předpokládá, že předmět vynálezu bude možno kdykoliv reprodukovat a alternativně vyrobit.
- Vynález musí být ovšem objektivně realizovatelný. Nerealizovatelné jsou zpravidla návrhy, které obsahují podstatné chyby, nebo které jsou nebo pracují v rozporu s objektivními vědeckými a technickými poznatky, například perpetuum mobile. V případě pochybnosti o realizovatelnosti návrhu může být Úřadem uplatněna vyvratitelná domněnka o průmyslové nevyužitelnosti, což vede k výzvě přihlašovatele, aby předvedením předmětu patentové přihlášky nebo jiným vhodným způsobem (například matematickým výpočtem nebo modelem) prokázal jeho využitelnost.
- Neprokáže-li to, má se za to, že přihlašovaný předmět není využitelný

Výluky z patentovatelnosti

- Patent tak nemůže být udělen na odrůdy rostlin a plemena zvířat a biologické způsoby pěstování rostlin a chovu zvířat, na způsoby chirurgického nebo terapeutického ošetřování a na diagnostické metody používané na lidském nebo zvířecím těle a dále na vynálezy, jejichž využití by se přičilo veřejnému pořádku nebo dobrým mravům
- Platí však, že při hodnocení patentovatelnosti nelze klast žádné další hmotněprávní podmínky, například pokrokovost či užitečnost.

Právo na patent

- Právo na udělení patentu poskytuje zákon původci vynálezu, tedy osobě, která jej vytvořila vlastní tvůrčí prací, nebo jejímu právnímu zástupci, tedy tomu, na něhož původce své právo převedl nebo na něho toto právo přešlo, tedy například dědici. Právo na patent má v případě, že předmět patentové přihlášky splňuje podmínky patentovatelnosti a nespadá do výluk z patentovatelnosti a dále zaplatí stanovené poplatky.
- Odepření udělení patentu je možné pouze z důvodů uvedených v zákoně
- Vynález může být vytvořen kolektivem fyzických osob, tedy spolupůvodci.

■ ■ ■ ■

- Spolupůvodcovství je založeno na podílovém principu
- Nečinnost některého ze spolupůvodců nebrání ostatním uplatnit právo na patent, ale všichni spolupůvodci musí být na žádosti řádně uvedeni. Podíl spolupůvodců na vytvoření vynálezu se určuje rozsahem podílu tvůrčí duševní práce každého z nich na konečném řešení. Zpravidla je podíl určen dohodou kolektivu spolupůvodců na základě zásady materiální pravdy.

Podnikový vynález

- Vytvořil-li původce vynález ke splnění úkolu z pracovního poměru, z členského nebo jiného obdobného pracovněprávního vztahu k zaměstnavateli, přechází právo na patent na zaměstnavatele, není-li smlouvou stanoveno jinak. Právo na původcovství tím není dotčeno. Původce, který vytvořil vynález v pracovním poměru, je povinen zaměstnavatele o této skutečnosti neprodleně písemně vyrozumět a předat mu podklady potřebné k posouzení vynálezu.
- Neuplatní-li zaměstnavatel ve lhůtě tří měsíců od vyrozumění vůči původci právo na patent, přechází toto právo zpět na původce. Zaměstnavatel i původce jsou v této lhůtě povinni zachovávat mlčenlivost vůči třetím osobám o vynálezu.
- Původce, který vytvořil vynález v pracovním poměru, na nějž zaměstnavatel uplatnil právo na patent, má právo vůči zaměstnavateli na přiměřenou odměnu. Pro její výši je rozhodný technický a hospodářský význam vynálezu a přínos dosažený jeho možným využitím nebo jiným uplatněním, přičemž se přihlíží k materiálnímu podílu zaměstnavatele na vytvoření vynálezu a k rozsahu pracovních úkolů původce. Dostane-li se již vyplacená odměna do zjevného nepoměru s přínosem dosaženým pozdějším využitím nebo jiným uplatněním vynálezu, má původce právo na dodatečné vypořádání. Uvedená práva a povinnosti zůstávají po skončení pracovního poměru původce se zaměstnavatelem nedotčena

Účinek patentu

- Základním právem majitele je výlučné právo předmět patentu **využívat, poskytnout právo k jeho využití**, a to nejčastěji formou licenční smlouvy nebo smlouvy obdobné, a právo **převést patent na třetí osobu** smlouvou o převodu patentu.
- Výlučná dispoziční práva mají však povahu jak pozitivní, tedy právo k výkonu, tak i negativní, tedy každou třetí osobu z tohoto práva vyloučit.
- Od doby nabytí účinnosti patentu je majitel oprávněn domáhat se ochrany vůči osobám, které neoprávněně zasahují do jeho práv.

Doba platnosti

- Udělení patentu navazuje na zveřejnění předmětu patentové přihlášky, ke kterému dochází po uplynutí 18 měsíců od vzniku práva přednosti k uvedenému řešení.
- O zveřejnění obsahu přihlášky je veřejnost informována ve věstníku Úřadu a ve stejnou dobu jsou ve studovně Úřadu k dispozici úplné podlohy zveřejněné patentové přihlášky.
- Zveřejněním patentové přihlášky se majitel definitivně vzdává možnosti dále právo na patent neuplatňovat a případně zde uvedené skutečnosti před veřejností utajit. Za období mezi zveřejněním patentové přihlášky a oznámením o udělení patentu ve věstníku vzniká přihlašovatelůvi zvláštní právo na přiměřené odškodnění od toho, kdo po zveřejnění předmět patentové přihlášky využíval.
- Toto právo však může majitel uplatnit jen za předpokladu, že následně skutečně dojde k udělení patentu, a také jej může uplatnit až ode dne oznámení o udělení patentové ochrany ve Věstníku.
- **Patent platí 20 let od podání patentové přihlášky za předpokladu pravidelného placení ročních udržovacích poplatků.**
- Dvacetiletou dobu ochrany patentu nelze prodloužit s výjimkou dodatkového ochranného osvědčení na léčiva a látky na ochranu rostlin, kde to připadá v úvahu v případě splnění zákonných podmínek až na dobu pěti let.

Zákaz PŘÍMÉHO využívání patentu

- Nikdo nesmí bez souhlasu majitele patentu:
- vyrábět, nabízet, uvádět na trh nebo používat výrobek, který je předmětem patentu, nebo k tomu účelu výrobek dovážet či skladovat anebo s ním jiným způsobem nakládat;
- využívat způsob, který je předmětem patentu, popřípadě nabízet tento způsob k využití;
- nabízet, uvádět na trh, používat nebo k tomuto účelu dovážet či skladovat výrobek přímo získaný způsobem, který je předmětem patentu; přitom shodné výrobky se považují za získané způsobem, který je předmětem patentu, je-li nanejvýš pravděpodobné, že výrobek byl vyroben způsobem, který je předmětem patentu, a majiteli patentu se přes přiměřené úsilí nepodařilo určit skutečně užitý výrobní způsob, dokud se neprokáže opak.

Zákaz NEPŘÍMÉHO využívání patentu

- Nikdo nesmí bez souhlasu majitele patentu dodávat nebo k dodání nabízet jiné osobě, než je osoba oprávněná využívat patentovaný vynález, prostředky týkající se podstatného prvku tohoto vynálezu a sloužící v tomto ohledu k jeho uskutečnění, jestliže je vzhledem k okolnostem zřejmé, že tyto prostředky jsou způsobilé k uskutečnění patentovaného vynálezu a jsou k němu určeny.

Převod patentu

Patent se převádí písemnou smlouvou, která nabývá účinnosti vůči třetím osobám zápisem do patentového rejstříku.

Licence na vynález

Souhlas (licence) k využívání vynálezu chráněného patentem se poskytuje písemnou smlouvou. Licenční smlouva nabývá účinnosti vůči třetím osobám zápisem do patentového rejstříku.

Zánik, zrušení patentu

Patent zanikne (ex nunc), jestliže:

- uplyne doba jeho platnosti;
- majitel patentu nezaplatí ve stanovené lhůtě příslušné poplatky za udržování patentu v platnosti;
- majitel patentu se ho vzdá; v tomto případě patent zanikne dnem, kdy písemné prohlášení majitele patentu dojde Úřadu.

Úřad patent zruší (ex tunc), zjistí-li se dodatečně,

- že vynález nesplňoval podmínky patentovatelnosti;
- že vynález není v patentu popsán tak jasně a úplně, aby jej mohl odborník uskutečnit

Národní cesta

- Přihlašovatel může přihlásit vynález přímo v každém státu, ve kterém chce mít vynález chráněn patentem nebo jiným druhem ochrany. K tomu je nutno v každém státu zvolit zástupce, který je oprávněn zastupovat přihlašovatele před příslušným úřadem, přeložit popis vynálezu, patentové nároky a anotaci do úředního jazyka tohoto úřadu a zaplatit poplatky.
- Veškeré informace týkající se přihlášení vynálezu, vlastního řízení o přihlášce a výše poplatků včetně lhůt k jejich placení pak podá zvolený zástupce.

Cestou "Evropského patentu"

- Pokud si přihlašovatel přeje získat patent pouze pro státy, které
- jsou členským státem Evropské patentové organizace (EPO), pak je možno podat žádost o Evropský patent. Smluvními státy EPO jsou k 1. 7. 2005: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Island, Itálie, Irsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maňsko, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Španělsko,
- Švédsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko, Velká Británie, Slovinsko, Maďarsko, Rumunsko a Turecko (31 států). Nečlenskými státy, na jejichž území mohou nastat účinky evropského patentu
- na základě tzv. „systému rozšíření“, jsou v současné době Albánie, Bývalá republika Jugoslávie
- - Makedonie, Srbsko a Černá Hora, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko.

Právo užitných vzorů

Part II

Co je to užitný vzor

- Užitným vzorem lze chránit technické řešení, které je nové, přesahuje rámec pouhé odborné dovednosti a je průmyslově využitelné. Pojem „technické řešení“ odpovídá pojmu „vynález“ u ochrany patentem, předměty, které je možno chránit patentem a užitným vzorem, jsou tedy z tohoto pohledu srovnatelné. Z ochrany užitným vzorem jsou však oproti patentu dále vyloučeny biologické reprodukční materiály a jakékoliv „způsoby“.
- Zapsaný užitný vzor platí 4 roky ode dne podání při hlášky. Dobu platnosti zápisu užitného vzoru prodlouží Úřad na (zpoplatněnou) žádost majitele užitného vzoru až dvakrát, pokaždé o tři roky. Maximální doba platnosti zapsaného užitného vzoru je tedy 10 let.

Patent vs. Užitný vzor

- Užitným vzorem lze chránit nové technické řešení, které je průmyslově využitelné a přesahuje rámec pouhé odborné dovednosti. Řízení o zápisu užitého vzoru je rychlejší než řízení o patentové přihlášce, jelikož přihláška užitého vzoru je podrobena pouze průzkumu formálních náležitostí. Na rozdíl od patentové ochrany tak k zápisu užitého vzoru může dojít velmi rychle, zpravidla za tři až čtyři měsíce od podání přihlášky. Účinky zápisu jsou stejné jako účinky patentu, ale vzhledem k tomu, že úřad neprovádí průzkum novosti a překročení rámce pouhé odborné dovednosti, je postavení majitele užitého vzoru slabší, protože jeho užitný vzor může být snáze napaden majiteli starších práv. Ochrana prostřednictvím užitého vzoru je proto vhodná pro předměty nižší vynálezecké úrovně, menšího ekonomického významu a předměty s kratší životností.
- V České republice užitný vzor platí 4 roky ode dne podání přihlášky a dobu platnosti zápisu lze prodloužit dvakrát o 3 roky, maximální doba platnosti je tedy 10 let.
- V některých zemích, jako je například Irsko či Lucembursko, se užité vzory neudělují. Je třeba dobře zvážit, zda technické řešení postačuje chránit užitným vzorem nebo bude z nějakého důvodu lepší poskytnutí patentové ochrany. V poslední době vzniká tendence užít souběžně ochrany užitným vzorem i patentem, a to zejm. tehdy, má-li přihlašovatel na právní ochraně mimořádný zájem.

Patent vs. Užitný vzor

Z porovnání výše uvedených podmínek zjistíme, že užitný vzor, který se někdy označuje jako malý patent, se podle zákonů platných pro Českou republiku liší od patentu tím, že pro patent je zapotřebí vynálezecké činnosti, kdyžto u užitného vzoru postačí překročení rámce „pouhé“ odborné dovednosti.

Novost užitého vzoru, průmyslová využitelnost

- Technické řešení **je nové**, není-li součástí stavu techniky.
- Stavem techniky pro účely tohoto zákona je vše, co bylo přede dnem, od něhož přísluší přihlašovatelů užitého vzoru právo přednosti, zveřejněno.
- Stavem techniky není takové zveřejnění výsledků práce přihlašovatele nebo jeho právního předchůdce, ke kterému došlo v posledních šesti měsících před podáním přihlášky užitého vzoru.

Technické řešení je **průmyslově využitelné**, jestliže může být opakovaně využíváno v hospodářské činnosti.

Užitnými vzory NELZE chránit:

- technická řešení, která jsou v rozporu s obecnými zájmy, zejména se zásadami lidskosti a veřejné morálky,
- odrůdy rostlin a plemena zvířat, jakož i biologické reproduktivní materiály, způsoby výroby nebo pracovní činnosti

Bez souhlasu majitele užitého vzoru nikdo nesmí technické řešení chráněné užitným vzorem při hospodářské činnosti vyrábět, uvádět do oběhu nebo upotřebit. Majitel užitého vzoru, stejně jako je tomu u patentu, je oprávněn poskytnout souhlas k využívání technického řešení jiným osobám nebo na ně užitný vzor převést a dále všem třetím osobám využívání chráněného řešení zapovědět.

Užitné vzory se zapisují do rejstříku na základě takzvaného registračního principu, jehož podstata spočívá v tom, že před zápisem nedochází k porovnání předmětu užitého vzoru se stávajícím stavem techniky, což umožňuje velmi rychlé a finančně nenáročné řízení. V případě osvědčení na užitný vzor je tedy odpovídající právo, které má obecně stejnou kvalitu, a obsah s právem patentovým podstatně rizikovější než v případě patentové ochrany, kdy byla při slušném úřadem před udělením patentové ochrany kvalifikovaně vypracována rešerše na novost a proveden úplný průzkum předmětu patentové přihlášky, včetně porovnání se světovým stavem techniky.

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

Užitný vzor zanikne (ex nunc), jestliže:

- uplyne doba jeho platnosti;
- majitel užitého vzoru se ho vzdá; v tomto případě ochrana zanikne dnem, kdy písemné prohlášení majitele užitého vzoru dojde Úřadu.

Výmaz užitého vzoru

Na návrh kohokoliv Úřad provede výmaz užitého vzoru z rejstříku

- a) není-li technické řešení způsobilé k ochraně,
- b) je-li předmět užitého vzoru již chráněn patentem s účinky na území České republiky či užitným vzorem s dřívějším právem přednosti,
- c) jestliže předmět užitého vzoru jde nad rámec původního podání přihlášky užitého vzoru.

Výmaz užitého vzoru z rejstříku má účinky, jako by užitný vzor nebyl do rejstříku zapsán. Týkají-li se důvody výmazu jen části užitého vzoru, užitný vzor se vymaže částečně.